

PEVSKI ZBOR NOVJ SREČKO KOSOVEL

Ubrano zborovsko petje v Sloveniji ima dolgo tradicijo. Lahko bi rekli, da je zborovsko petje pri nas doma. To potrjuje tudi rek, ki nas spremlja povsod po svetu, ki pravi, da kjer so trije Slovenci skupaj je že pevski zbor. Petje ni utihnilo nikoli, niti v času svetovnih vojn. Pevski zbori so delovali v vseh prekomorskih brigadah, bataljonih in v večini čet. Nastopali so predvsem na internih prireditvah v enotah, pa tudi na javnih prireditvah, ki so jih prirejale kulturne skupine v osvobojenih krajih. Da je temu res tako, dokazuje tudi zgodba o pevskem zboru NOVJ Srečka Kosovela. Pevski zbori v vrstah partizanskih enot so opravljali kulturno, izobraževalno in tudi politično poslanstvo neprecenljive vrednosti. Predvsem so bili pomemben povezovalni element pri Slovencih, ki so bili mobilizirani v Italijansko vojsko, oziroma so postali interniranci, taboriščniki in zaporniki, ki so jih Italijani odpeljali iz njihovih domov kot nevarne ali da bi preprečili odhod v partizane.

Primorski Slovenci so se že avgusta 1943 v ujetništvu v Constantini združevali v petju in skupina 42 fantov in mož je postala 8. avgusta 1943 »Jugoslovanski zbor«. Po nastopu v angleškem oficirskem domu so se nastopi vrstili in oktobra 1943 je dirigentsko palico v roke vzel Mirko Černigoj, ki je zbor vodil do prihoda v Gravino, kjer so se pridružili pevskemu zboru Srečka Kosovela.

Po kapitulaciji Italije je bilo v Gravini pri Bariju ustanovljeno zbirno partizansko središče za vse, ki so se želeli pridružiti NOVJ. 5. junija 1944 je taborišče obiskala kulturniška skupina 10. ljubljanske udarne brigade. Njen član je bil tudi Rado Simoniti. Pripravili so velik miting, po končanem uradnem delu pa se jim je v zahvalo iz ozadja oglasila ubrana slovenska pesem. Pelo je kakih 30 "Černigojevih" pevcev, Prefinjeno Simonitijevo uho je takoj dojelo, da je to ogrođe, iz katerega se da zgraditi zelo kvalitetno pevsko telo. Priprave in vaje so stekle. Zbor, na predlog Borisa Ziherla, dobi ime "Srečko Kosovel". Njegov dirigent postane Rado Simoniti, korepetitorja pa Vlado Golob in Filip Bernard. Med pripravami na prvi koncert, ki so ga imeli 11. septembra 1944 v Bariju, v "Teatro Niccolo Puccini" je zbor imel preizkusni nastop 6. septembra v bolnišnici Grumo. Po prepričljivem nastopu in izrednem odzivu so sledili koncerti po zavezniških bazah in vojaških bolnišnicah. Na predlog Edvarda Kardelja je zbor postal uradni pevski zbor NOVJ. S koncertom v Quassanu, 17. oktobra so se poslovili od Italije in se vrnil v domovino.

Svojo uspešno pot na Primorsko so začeli s koncerti na Visu, v Šibeniku in Splitu, Dubrovniku, Trebinju, Cetinju, Baru in Skadru.

Posebno doživetje je bil koncert v Bitoli v začetku leta 1945. Zbor je zapel makedonsko Bolan mi leži, v Simonitijevo priredbi in doživeli eksplozijo navdušenja v koncertni dvorani. Sledili so nastopi v Skopju, Vranju (slovenskim izgnancem iz Gorenjske in Štajerske) in Nišu. Po štirih mesecih nevarnosti, voženj, prepevanja in vaj je zbor 22. februarja 1945 prispel v Beograd. Že naslednji mesec je odšel na prvo turnejo, na vseslovanski kongres v Sofiji v Bolgariji. Nastope so imeli še v Plovdivu, Stari Zagori, Gabrovem in Plevnu. Po vrnitvi v Beograd se jim je 22. aprila 1945 pridružil 35-članski zbor primorskih fantov, ki jih je vodil Leopold Černigoj (pevski zbor letalskega detašmaja NOVJ pri RAF). Skupaj so odpeli še 28 koncertov, vrhunec nastopov v Beogradu je bil koncert pri maršalu Titu, 10. maja 1945.

Začne se prava pot domov, v Slovenijo. Prvi nastop je bil v Mariboru 2. junija in potem, 15. julija 1945, osrednja manifestacija v Ljubljani v Unionski dvorani. Sledilo je še 13 navdušujočih nastopov. In potem zadnji cilj - Primorska. Peli so v Postojni, Vipavi, Tolminu, Cerknem, Idriji, Ajdovščini, Ivanjem gradu, Opatjem selu in Kostanjevici. V Tomaju so se poklonili svojemu "patronu" Srečku Kosovelu. Zapeli so v Sežani, zavezniki pa so jim preprečili nastop v ladjedelnici v Trstu. V tedaj partizanom nenaklonjeni Gorici so jih v na koncertu v gledališču Verdi varovali zavezniki z oklepniki, saj so se bali nemirov. Ko je zbor zapel ameriško "Carry me back to old Virginny" so Angleži in Američani ponoreli. Čestitke so padale od vsepovsod, o oklepnikih ni bilo več ne duha ne sluha. Koncert so še dvakrat ponovili. 20. avgusta 1945 pa so uresničili željo in nastopili v Trstu, v prepolni dvorani gledališča, ter naslednji dan koncert ponovili.

Zbor se je leta 1946 okreplil z novimi pevci (skupaj jih je bilo 84). Gostujejo ne Češkoslovaškem, koncertirajo v Smetanovi dvorani v Pragi, kjer se jim pridruži Friderik Lupša, solist ljubljanske Opere. Sledi pot v Pariz, na pomembno misijo, Konferenco zunanjih ministrov, ki je reševala tudi vprašanje Primorske. Prvi koncert je bil 10. maja 1946 pod pokroviteljstvom najvišjih francoskih kulturnih, političnih in vojaških predstavnikov v gledališču Palais de Chaillot. Ob petju Marsejeze (La Marseillaise, državna himna Francije) je v dvorani nastalo tako navdušenje, da so morali himno zapeti dvakrat.

Sledili so nastopi v Lyonu, Grenoblu, Marseillu, Nici, Lensu, v Belgiji nastopa v Bruslju in Antwerpenu. Vabili so jih na Švedsko, Norveško, Sovjetsko zvezo in ZDA, želeli pa so si domov, družinam in porušenim domovom.

Na poslovilnem koncertu v Ljubljani jih je v imenu Osvobodilne fronte pozdravil Oton Župančič, zadnjikrat pa so se zbrali na Okroglici.

Pevski zbor NOVJ Srečko Kosovel je imel 131 koncertov v osmih državah, 19 radijskih koncertov, 4 koncerte za film in 4 koncerte za plošče. Vseh nastopov je bilo 158. Zbor je bil odlikovan z redom bratstva in enotnosti z zlatim vencem, domicil pa mu je podelila občina Ajdovščina.

Nada Čibej